

כלי מהיכנו, שהרי היה מותר לטלטל את הדלף מדין גרף של רעי. אך מאחר שהוא חייב להניחו במקומו א"כ ממילא הוא מבטל כלי מהיכנו. ומשמע שאע"פ שבגרף של רעי כשמותר לטלטלו הוא רק משום כבוד הבריות, ובעצם מוקצה הוא, ובכל זאת לא נחשב למבטל כלי מהיכנו אלא, רק כאשר הוא קובעו במקומו ואינו מטלטלו משם.

עוד סניף להיתר עפ"י מש"כ המג"א בסי' רס"ו ס"ק י"ד בשם המגיד משנה והריא"ז שבהפסד מרובה מותר לבטל כלי מהיכנו אפי' כשמבטלו לכל היום. אך עיין בה"ל (שם ד"ה לשמטן) שרוב הראשונים חולקים על כך. מיהו כסניף למש"כ אפשר לצרף דעה זו.

מיהו כל מה שכתבנו מועיל רק להטלת המים בפעם הראשונה לתוך כלי, אך הוא היה צריך לאסוף את השתן של יממה שלמה ולשם כך יצטרך להגביה כל פעם את הכלי שבו נאסף השתן וזה אסור משום מוקצה.

לכן נלענ"ד שיטיל כל פעם מים לכלי, וישפוך אותם מיד כל עוד הוא בידו לכלי גדול שם יאסף השתן, ובפעם הראשונה יטיל לכלי הגדול מע"ש ואז לא תהיה כלל בעיה של מבטל כלי מהיכנו. כי הכלי הגדול כבר התבטל מהיכנו מע"ש ואין איסור להוסיף עליו בשבת. ואת הכלי הגדול לא יטלטל ביום השבת.

שהטהורה תתגלה ויטול אותה ובטבלה תישאר רק תרומה טמאה ואע"פ שבכך הוא מבטל כלי מהיכנו, כי עתה יש בטבלה רק תרומה טמאה, האסורה בטלטול, אולם הדבר נעשה מאליו ולא בידיים.

אמנם יש להעיר על הנחתנו, שכל עוד הוא מחזיק בכלי אין כאן ביטול כלי מהיכנו, כי מותר לו לטלטל את המוקצה עד שיניחנו במקום, שכן י"ל שבעצם גם עתה השתן הוא מוקצה, אלא שלא נאסר לו לטלטלו כל עוד הוא בידו, משום כבוד הבריות, אך בכך לא פקע שם מוקצה ממנו ובכך יש כאן כבר ביטול כלי מהיכנו. אעפ"כ נלענ"ד שכל עוד לא הניח את הכלי אין כאן ביטול כלי מהיכנו, משום שביטול כלי מהיכנו פירושו שסותר את הכלי (רש"י, שבת קכ"ח ע"ב ד"ה והא), או מחברו לקרקע (עיין שם מ"ג א' בתוד"ה דמבטל), וזה לא שייך כל עוד מותר לטלטל את הכלי בפועל, ולכן נלענ"ד שלא נחשב למבטל כלי מהיכנו עד שיניחנו, שרק אז יאסר הטלטול בפועל.

וראיה לזה ממה שכתב המג"א (ס"ס של"ח) בשם היש"ש שמה שאסור ליתן כלי תחת הדלף שאינו ראוי בשבת, משום שאין עושין גרף של רעי לכתחילה, הוא משום מבטל כלי מהיכנו. אלא שאם היה מותר לעשות גרף של רעי לכתחילה ע"מ לפנותו משם לא היה כאן ביטול

סימן לד

טלטול תנור המתלקח

שאלה

ראשי פרקים

שאלה

תנור נפט התלקח לפתע בעצם יום השבת. היה חשש חמור שכל המבנה שבו נמצא התנור יעלה באש. המבנה לא נמצא באיזור מגורים צפוף ולא נשקפת איפוא סכנה ישירה. עם זאת, במקום מסתובבים ילדים ויש חשש שמא יפגעו. וגם אם ניתן יהיה אולי להרחיקם, החשש העיקרי הוא

א. טלטול מוקצה

ב. הבערה וכיבוי

ג. התלקחות ברוח

ד. פסיק רישיה דלא ניחא ליה

ה. המסקנה בפסיק רישיה דלא ניחא ליה

מעצמו שא"כ הר"ז דבר שאינו מתכוין, ור"ש הוא זה שאוסר לטלטל נר דולק בשבת, וע"כ א"א לומר כן. מיהו מהמשך דבריו של המג"א משמע שפירש שמא יכבה, וקשה על כך שהרי זה דבר שא"מ וצ"ע). והרי בהמשך הסוגיא שם מבואר שהטעם הוא משום בסיס לדבר האסור. וכבר העיר כן המהרש"א.

מכל זה מוכח שטלטול נר אינו מכבהו או מדליקו **בהכרח**, אלא **יתכן** שהדבר יקרה וא"כ אינו אלא דבר שאינו מתכוין. וה"ה תנור בוער. ובפרט כשמטלטלו כלאחר יד, שגם אם יכבה או ידלק אין כאן מלאכה מהתורה.

ג. התלקחות ברוח

והנה אם יוציא תנור זה החוצה לרוח, שם בודאי הוא יתלקח ביתר שאת, וא"כ נמצא מבעירו בידים. אלא שהדבר תלוי מהו גדר הבערה. הרי אינו מוסיף שמן למדורה, אלא אותו נפט שנמצא בתנור יבער בלהבה גדולה יותר ויכלה מהר יותר. א"כ מבחינת הנפט אין כאן מעשה הבערה נוסף אלא הבערה מהירה יותר. לעומת זאת, מבחינת הלהבה, השלהבת תהיה גדולה יותר ונמצא מבעיר בעירה גדולה יותר. והדבר תלוי במחלוקת הרב בשו"ע והאבני נזר. הרב בשו"ע סי' תצ"ה בקונט"א סובר שעיקר איסור הבערה הוא בריבוי השלהבת. וא"כ בנ"ד הוא עובר עבירה של הבערה מהתורה. אך האב"נ בסי' רל"ח סובר שעיקר איסור הבערה הוא בכלי העצים, וא"כ בנ"ד אינו מוסיף חומר בעירה ואינו עובר על איסור הבערה. מיהו ל"ל מכיון שהנפט יבער ע"כ מהר יותר הר"ז כמקרב את בעירתו. ובבישול מצנינו שמקרב בישול חייב, כגון מגיס. ויש אולי להביא ראיה לחייב מזרז הבערה מזה שר' ישמעאל הטוה את הנר, וכתב על פנקסו שכשיבנה ביהמ"ק יביא חטאת שמנה. והרי גם בהטיית הנר אינו מוסיף שמן לנר אלא מזרז את הבערתו. ולשיטת הרב בשו"ע הנ"ל חיובו של ר' ישמעאל היה משום שהגדיל את הלהבה. אך לשיטת האב"נ ע"כ צ"ל כנ"ל, משום שזירז את כילוי של השמן.

לנזק כבד מאד שעלול להיגרם כתוצאה מהשריפה. האם מותר לגרור את התנור ולהוציאו אל מחוץ למבנה כדי שישרף שם מבלי שיגרם נזק למבנה?

א. טלטול מוקצה

תנור רגיל, גם כשאינו בוער, הוא מוקצה משום כלי שמלאכתו לאיסור, וכשהוא בוער נוסף בו מוקצה של השלהבת. עיין שבת מ"ז א': "הנח לנר שמן ופתילה הואיל ונעשה בסיס לדבר האסור". ופירש"י: "לשלהבת - דבכי האי מוקצה מודה ר"ש שהכלי טפל לשלהבת בעודה בו". ומסתבר שמוקצה זה של השלהבת הוא מוקצה מחמת גופו כעצים ואבנים. שהרי השלהבת אינה כלי. ונפ"מ שאסור לטלטל תנור בוער אפילו לצורך גופו ומקומו. אולם מותר לטלטלו ע"י דבר אחר, אם צריך את הטלטול לצורך דבר המותר. כמבואר בסי' שי"א ס"ח שטלטול מן הצד לצורך דבר המותר - מותר. ואף כאן טלטול מן הצד, ע"י דבר אחר, כגון מטאטא וכדו', מותר כדי להציל את המבנה כולו, שהוא נחשב לדבר המותר. וכמו"כ מותר לטלטל את התנור כלאחר יד, כמבואר שם בשו"ע ואף כאן יהיה מותר לטלטל את התנור ברגלו וכדו'. ועיין מג"א (סי' רע"ו ס"ק י"א) שישאל רשאי לטלטל נר מן הצד.

ב. הבערה וכיבוי

אלא שטלטול התנור בכל דרך שהיא, בין ע"י דבר אחר, בין בגופו, עלול להגדיל ולהקטין את השלהבת ונמצא עובר על איסור הבערה מדאורייתא. אך במג"א שהובא לעיל מבואר שמתיר לישראל לטלטל נר דולק מן הצד, ועי"ש שכתב שגם אם יכבה הרי זה דבר שאינו מתכוין (ונלענ"ד דה"ה אם יש חשש להבערה אין כאן אלא דבר שאינו מתכוין), ותמה על רש"י בשבת (מ"ד א') שכתב שאסור לטלטל נר בשבת שמא יכבה הנר (ור"ל שמא יכבה בידים. וא"ל שמא יכבה

עיקר המלאכה נעשה בהתחלה יש בזירוז המלאכה איסור תורה. אלא שלפ"ז תסתער עליהם קושית האג"ט שם מהג"א שבת פרק ח' שאיסור הורדת עציץ מע"ג יתידות לקרקע אינו אלא מדרבנן, וק' הרי מוסיף צמיחה בכך? ומכאן הוכיח האג"ט שמכיון שזורע נחשב בעיקר זה שמתחיל ואין בזירוז צמיחה מלאכה מהתורה. ולענ"ד ילה"ק גם עליו. הורדת עציץ נקוב מע"ג יתידות לקרקע אינה מזרזת צמיחה. היא מוסיפה צמיחה, כי ע"י הקירבה לקרקע יש לצמח אפשרות לינוק גם מהקרקע, ותוספת כמותית זו מאפשרת צימוח רב יותר. ואע"פ שתולדות זורע הם מנכש, משקה, מזבל וכדו', שכל תולדות אלו ג"כ מאפשרות צמיחה טובה יותר ואסורות מהתורה, י"ל שכל תולדות אלו מוסיפות איכות לצמיחה. ואילו קירבה לקרקע מוסיפה רק כמות קרקע. והוי כזורע ואח"כ זורע, שחוזר על פעולתו פעמיים, שאין כאן מלאכה. ולא דמי למנכש, שלכאורה מוסיף מרחב מחיה לצמח ואסור מהתורה מדין תולדה, כי הצורה שבה הניכוש מוסיף מרחב מחיה היא צורה אחרת, השונה בצורתה מפעולת הזריעה ולכן דינו כמשקה ומזבל, שמכיון שצורת עבודתם שונה הם נחשבים לתוספת איכות מבחינת צורת המלאכה. משא"כ קירוב לקרקע, בצורתו החיצונית אין בו שום שינוי איכותי אלא שינוי כמותי, שהעציץ קרוב יותר לקרקע. ומצינו בהרבה מלאכות שאם חוזר על אותן מעשה בשנית אינו נחשב לעושה מלאכה, כגון טוחן אחר טוחן, ומבשל אחר מבשל, ועוד. (ועיי' מש"כ בתחומין י"ח).

העולה מדברינו הוא שתוספת הבעירה שיש במקרה זה יתכן שאסורה מהתורה משתי סיבות: או בגלל התגברות הלהבה לדעת הגר"ז, או משום שהיא תולדה לדעת האב"נ, או בגלל קירוב כלוי הנפט, לדעת הסוברים שבכל המלאכות קירוב המלאכה וזירוה אסור מהתורה (החלקת יואב והרש"ש).

ויש לדחות ראייה זו ולומר שבדרך כלל לא כל השמן מתבער ונשאר קצת שמן בשולי הנר. וע"י ההטייה כל השמן התבער, וא"כ הר"ז כמוסיף שמן למדורה. (ובלא"ה עיי"ש בבב"ג שכ' שיש בריבוי הלהבה תולדת מבעיר, עיי"ש).

ובאג"ט (זורע ס"ק כ"ב) כתב לחלק בין מקרב זריעה, כגון עציץ נקוב, שהיה מונח ע"ג יתידות והוא הניחו על הקרקע, שפטור, למקרב בישול, כגון מגיס, שחייב. בבישול - המלאכה היא הבישול, שהתבשיל יהיה ראוי לאכילה, ולא הנחתו על האש. ולכן מקרב בישול חייב. בזריעה - המלאכה היא בהנחת הזרעים בקרקע ולא בצמיחה. ולכן מקרב צמיחה פטור. ולפ"ז י"ל שה"ה בהבערה, לשיטתו של האב"נ, כלוי השמן הוא המלאכה ולא ההצתה, וא"כ זירוז מלאכת הבערה יהיה אסור מהתורה.

מיהו עצם חילוקו של האג"ט בין זורע למבשל הוא לשיטתו, שמבשל הוא גמר התבשיל. ולכן אם התבשיל נגמר במוצ"ש פטור. בעוד שבזורע למרות שהקליטה והצמיחה יהיו ביום חול חייב, כי מלאכת זורע היא הטמנת הזרעים בקרקע. עיין אב"ג סי' מ"ח. אך הרש"ש (שבת דף ע"ג א') והחלקת יואב (סי' י') סוברים שגם מבשל בשבת והבישול נגמר במוצ"ש חייב, כי עיקר החיוב בבישול הוא ההנחה על האש, וגמר הבישול אינו אלא תנאי לחיוב (עיין בתוס' שבת ד' א' ד"ה קודם), ובכ"ז מגיס חייב, כלומר זירוז בישול חייב, למרות שעיקר הבישול נעשה בהתחלה. וא"כ ה"ה הבערה. מזרז הבערה יהיה חייב. ועיין אג"ט (זורע כ"ב) שהעיר משבועות י"ז ב' ז"ר שהפך בצינורא חייב מיתה". ומבואר שם בגמ' דאי לא מיהפך בה מיעכל בתרתי שעי, ואי מהפך בה מיעכל בשעתא חדא וקמ"ל קירוב עבודה עבודה היא. אע"פ שבעבודה עיקר העבודה הוא בהעלאה, שלא מצינו שכהן שנפסל אחרי העלאה, לפני העיכול, יפסול את ההקטרה. עיי"ש שתרץ שזו גזירת הכתוב. אך לפי דעת החלקת יואב והרש"ש, אדרבה יש להוכיח מכאן שגם כאשר

ד. פסיק רישיה דלא ניחא ליה

ואעפ"כ נראה שהמוציא את התנור החוצה אינו מתכוין לא לתוספת להבה ולא לכליוי הנפט, אלא להציל את המבנה משריפה. וא"כ לכל היותר יש כאן פסיק רישיה דלא ניחא ליה. ולדעת הערוך המובא בתוס' שבת (ק"ג א') הדבר מותר. אלא שלדעת פוסקים רבים, התוס' וראשונים אחרים שם, הרמב"ן והרא"ש ועוד, וכן סתימת השו"ע סי' ש"כ ס"ח, שפסיק רישיה דלא ניחא ליה אסור מדרבנן.

ועיין יביע אומר ח"ד (סי' ל"ג) שהאריך מאוד בענין פסיק רישיה דלא ניחא ליה. ובעיקר דן שם בדעת הרמב"ם, האם הוא סובר כדעת הערוך או כדעת התוס'. והביא בשם הגר"ח מברייסק שהוכיח בדעת הרמב"ם שסובר כהערוך, מזה שפסק שהצד נחש בשבת אם מתעסק בו שלא ישכנו - פטור ומותר (פ"י הל' כ"ה), והרי לדעתו מלאכה שאצל"ג חייב, ומדוע פסק שפטור ומותר? ומתוך הגר"ח שאין זו מלאכה שאצל"ג אלא פסיק רישיה דלא ניחא ליה. והגר"ע יוסף ביבי"א ח"א (סי' כ"א) תמה עליו, הרי זו מלאכה שאצל"ג ולא פסיק רישיה דלא ניחא ליה? אך דעת הגר"ח לחלק בין הדברים, וכדרכו חילוקו עמוק הוא. מי שצד נחש לשם מטרה אחרת נחשב לעושה מלאכה שא"צ לגופה. כי הוא עושה את המלאכה, אולם לא לתכליתה. אך מי שעושה פעולה אחרת והתוצאה היא שהנחש ניצוד, זהו פסיק רישיה (וכמו שהביא הכס"מ בפ"א מהל' שבת הל' ז'). ואם התוצאה אינה נוחה לו זהו פסיק רישיה דלא ניחא ליה. והנה זה שרואה נחש בא להכישו והוא משליך עליו את הקערה ע"מ שלא יכישנו, הוא אינו עושה מעשה צידה, הוא רק מציל את עצמו, אלא שהתוצאה ממעשה הצלה זה היא שהנחש ניצוד. נמצא א"כ שזהו פסיק רישיה דלא ניחא ליה ולא מלאכה שאצל"ג. ואכן החילוק הוא דק, ומתאים לדרך לימודו של הגר"ח.

וע"ד זו י"ל גם במפיס מורסא, שהרמב"ם

פסק אם להוציא ממנה ליחה פטור ומותר, וקשה, הרי הוא פותח פתח, אלא שכוונתו לא לשם הפתח אלא ע"מ להוציא ליחה. ולהנ"ל י"ל שכשהוא לוחץ על המורסא ע"מ להוציא ממנה ליחה הוא לא עושה כלל מעשה פתח, הוא מוציא ליחה. אלא שהליחה הנלחצת על עור המורסא ויוצאת החוצה, גורמת לפתח שיווצר. נמצא שעשיית הפתח היא פסיק רישיה דלא ניחא ליה ולא מלאכה שאצל"ג. ודוק היטב בזה. (ובדומה לזה כתב המש"ב בבה"ל סי' שט"ז ס"ו ד"ה נחשים).

ובזה יש לתרץ גם מה שהקשה הגר"ע יוסף שם על הרמב"ם שפסק בפ"ח מהל' שבת ה"א: "החורש כל שהוא חייב, המנכש בעיקרי האיילנות והמקרסם בעשבים או המזרד את השריגים כדי לייפות את הקרקע. הר"ז תולדות חורש וכשיעשה כל שהוא חייב".

והקשה הגר"ע יוסף שם ס"ק ט' לדעת הרמב"ם, שמלאכה שאצל"ג חייב, א"כ מדוע דוקא מזרד כדי לייפות את הקרקע חייב, אפילו כשאין כוונתו לייפות את הקרקע צריך להיות חייב משום מלאכה שאצל"ג? ולהנ"ל י"ל שהמזרד זרדים אינו עושה מלאכה בגוף הקרקע. הוא מזרד זרדים למטרה אחרת, כגון שהוא רוצה להבעיר בי"ט מדורה וזקוק לזרדים, והקרקע מתנקית מאליה. א"כ הוא אינו נחשב לחורש לשם מטרה אחרת, אלא פסיק רישיה, אלא שאם כוונתו לייפות את הקרקע זהו פסיק רישיה דניחא ליה, אך אם אין כוונתו לייפות את הקרקע זהו פסיק רישיה דלא ניחא ליה. (ואכן התוס' שם בשבת כתבו שזוהי מלאכה שאצל"ג, ולשיטתם אזלי שלא חילקו בין המושגים, וחולקים על הגדרתו של הכס"מ הנ"ל. אך אין מכאן הכרעה מהי דעת הרמב"ם בפסיק רישיה דלא ניחא ליה, הוא לא כתב שמותר, אלא שרק כאשר ניחא ליה הוא חייב).

ונ"ל שבזה נחלקו שתי הגירסאות בתוס' כתובות (ו' א' ד"ה האי מסוכרייתא):

"והכא אומר ר"ת דליכא למימר דאסור משום מפרק, כיון שהנחש חולץ לאיבוד, אנ"ג דהוי

וההבערה והכיבוי נעשים מאליהם יש כאן פסיק רישיה ובכיבוי לא נחא ליה, א"כ זהו פסיק רישיה דלא נחא ליה. אך אין מכאן ראייה שהרמב"ם סובר כהערוך לגמרי שגם בשבת מותר לכתחילה, לכל היותר יש להוכיח מכאן שהוא פטור בשבת. וגם אם נקבל את תירוצו של הגר"ח, אין לענ"ד ראייה מכאן שהרמב"ם סובר לגמרי כמו הערוך, שפסיק רישיה דלא נחא ליה מותר לכתחילה גם בשבת, כי אפ"ל שרק במפסי מורסא וצד נחש פסק לקולא בגלל צער גדול, אך בכל פסיק רישיה דלא נחא ליה, כאשר אין לו צער, לא התיר הרמב"ם את הדבר.

אולם מסתברים מאד דברי הגר"ח בהבנת דעת הרמב"ם בעקרון כהערוך. ועיקר דבריו הוא שגם ר' יהודה מודה בשבת שדבר שאינו מתכוין פטור, משום שבשבת יש צורך במלאכת מחשבת. וכשאדם לא מתכוין, דהיינו שאינו בטוח שע"י מעשיו תיעשה מלאכה, אין כאן אפילו ידיעה שתיעשה מלאכה, ובלא ידיעה אין מלאכת מחשבת. ואע"פ שלדעתו אדם עובר עבירה בכל התורה גם בלא כונה ורצון, אך בשבת יש צורך לפחות בידיעה ודאית שעושה מלאכה וכשאינו מתכוין חסרה ידיעה.

אך בפסיק רישיה, אפילו דלא נחא ליה, יש ידיעה ודאית על עשיית מלאכה, וא"כ יש כאן מלאכת מחשבת, ואע"פ שאין כונה לעבור עבירה, לדעת ר' יהודה אי"צ בכונה לעבור עבירה, ולכן לדעתו חייב בשבת בפסיק רישיה דלא נחא ליה. ר"ש לעומתו סובר שבלא כונה אינו נחשב לעובר עבירה בכל התורה כולה, וא"כ אע"פ שבפסיק רישיה דלא נחא ליה יש ידיעה על המלאכה וא"כ יש כאן מלאכת מחשבת, אך חסירה הכונה הנחוצה לכל עבירה בתורה ולכן פטור. משא"כ בפסיק רישיה דניחא ליה יש שני הדברים: הפסיק רישיה גורם לידיעה הודאית הנחוצה לצורך מלאכת מחשבת, והניחא ליה גורם לכונה, אע"פ שאין זו כונתו הראשית, אך גם כונה משנית נחשבת לכונה. (אמנם באיסורי הנאה, הנאה הבאה לו בע"כ אינה הנאה,

פסיק רישיה, וכן פ"י בערוך דכל פסיק רישיה דלא נחא ליה שרי).

ויש גורסים בנוסח אחר: "אע"ג דמלאכה שאצל"ג אסור לר"ש הכא (כצ"ל עיין שטמ"ק) דלא נחא ליה כלל שרי טפ"י (כן היא הנוסחא בתשובת רא"מ סי' צ"ד).

ולגירסא זו אין כאן פסיק רישיה, אלא מלאכה שאצל"ג, ואע"פ שמלאכה שאצל"ג אסורה מדרבנן, היכא דלא נחא ליה כלל שרי, ור"ל במקום שלא רק לא נוח לו אלא הוא נגד רצונו, גם מלאכה שאצל"ג מותרת. וזוהי שיטת המאירי בכמה מקומות (עיין יב"א שם שהביאו). ואולי לזה גם נתכוין רש"י בשבת ע"ה א' בד"ה טפ"י.

עכ"פ נחלקו שתי הלשונויות במי שמהדק את הפקק בנקב שבגיגית היין מה גדרו. הנוסחא שלנו היא שזהו פסיק רישיה, כלומר המהדק את הסתימה אינו סוחט את היין, הוא מהדק את הסתימה ע"מ לסתום את הנקב וממילא נסחט היין, וא"כ אין כאן מלאכה, אלא תוצאה של מעשה וזהו פסיק רישיה. אך הנוסחה של הרא"מ היא שזוהי מלאכה שאצל"ג, כי סו"ס הוא עושה מעשה סחיטה, אלא שאין כוונתו לסחיטה, והתוצאה היא גם בניגוד לרצונו.

ה. המסקנה בפסיק רישיה דלא נחא ליה

המעייין בגר"ח ימצא שלא הוכיח מצד נחש ומפיס מורסא שהרמב"ם סובר כהערוך שפסיק רישיה שלא נחא ליה מותר בשבת, כי פירושו בהלכות אלו בדעת הרמב"ם אינו מוכרח, כי יש דרכים אחרות לתרץ (עיין למשל קהילות יעקב לכתובות סי' ה' ועוד). עיקר הסתמכותו של הגר"ח היא על הרמב"ם בהל' שגגות פ"ז הל"ב שהחותה בגחלים בשבת והובערו מאליהם אינו חייב אלא אחת, אע"פ שסובר שמלאכה שאצל"ג חייב, וא"כ לכאורה היה צריך להתחייב שתיים, משום מכבה ומשום מבעיר, אלא ע"כ מכיון שהוא רק חותה בגחלים

כ"ד. מה גם שהמלאכה עצמה שתייעשה, יתכן שאינה אסורה מהתורה. כי ריבוי השלהבת אולי אינו איסור תורה, וקירוב כילוי של הנפט אף הוא אולי אינו אסור מהתורה, שבמלאכת הבערה כל המלאכה נעשית כבר בהתחלה ואין בקירוב הנפט מלאכה. ובפרט שכבר התנינו לעיל שמדין מוקצה אין לטלטל את התנור בידיים, אלא כלאחר יד, א"כ אין כאן מלאכה מהתורה, ופסיק רישיה דלא ניחא ליה באיסור דרבנן מותר לדעת ר' יצחק אלחנן (במפתחות לש"ת באר יצחק באו"ח סי' ט"ו ע"ש בהשמטות).

וא"כ בצירוף כל הסניפים האמורים, מותר לטלטל את התנור כלאחר יד ולהוציאו החוצה מהמבנה אע"פ שבחוץ נושבת רוח.

זהו במקום שההנאה היא האסורה, אך במקום שההנאה רק גורמת לכונה, אע"פ שאינה כונה ראשית שמה כונה). וזוהי הרמב"ם סובר כערוך שלר"ש פסיק רישיה דלא ניחא ליה מותר בכל התורה כולה כדין דבר שאינו מתכוין. אך בשבת יתכן שהחמירו, ואסרו פסיק רישיה דלא ניחא ליה, מדרבנן ולא כהערוך.

אך לפחות עלה בידינו דבר אחד, שבמקום צער גדול וה"ה הפסד גדול מאוד, יש מקום לסמוך על שיטת הערוך. ובלא"ה י"ל כן, מכיון שיש ראשונים רבים הסוברים כהערוך, אע"פ שרוב הראשונים אינם סוברים כמותו (עיי' יב"א שם שמנה את אלו לעומת אלו), יש לסמוך על הערוך וההולכים בשיטתו במקום הפסד גדול מאד

סימן לה

פתיחה וסגירה של שקיות בחוט ברזל

שאלה

האם מותר לפתוח בשבת שקית לחם פרוס, הסגורה בחוט ברזל מצופה פלסטיק, וכן לסוגרה אחרי כן, כדי לשמור על טריות הלחם למחר?

תשובה:

נראה לדמות חוט זה לכוס של פרקים בשו"ע סי' שי"ג ס"ו.

הטור כתב בשם מהר"מ מרוטנברג שכוס של פרקים אסור להחזיר אא"כ יהיה רפוי. והוא עצמו התיר בכל אופן שהוא, שאין דרך כוס של פרקים להדק כ"כ. והמג"א (ס"ק ב) כ' שכוסות שלנו העשויים בחריצים סביב ומהודקים בחוזק לכו"ע אסור, ול"ד לכיסוי הכלים שעשויים כך, דהתם אין עשויין לקיים רק לפותחן ולסוגרן תמיד.

וכ"כ הט"ז (ס"ק ז) שנודות של בדיל שיש בהם מכסה מוברג מותר לפותחן ולסוגרן כי זהו דרך שימושם.

והחזו"א (או"ח סי' נ' ס"ק ט) כתב דהמג"א והט"ז לא התירו אלא בכיסוי כלי, שאין סתימת הכלי בנין אלא שימוש. דכלי שתום אינו כלי והלכך אין הכיסוי והכלי דבר אחד אלא שני גשמים משתתפים בשימוש. אבל הרכבה היוצרת כלי משני חלקים הנעשים כלי אחד, שרק כך נעשה ראוי לשימוש, גם בנין לשעה שמו בנין. ולכן קנה של סיידין ומטה של טרסיים אסורים.

ונראה דב"ד, השקית עצמה אינה שמישה אלא כשהיא פתוחה וא"כ פתיחתה וסגירתה אין בה עשיית כלי ומצידה הדבר מותר. אך מצד החוט צ"ע. נהי דכשפותחו פוסק מלהיות כלי, (מיהו אין כאן סתירה מוחלטת, אלא סתירה זמנית ולא סתירה גמורה). אך כשחוזר ומהדקו עושה אותו כלי. וכמי שעושה טבעת בשבת, דאף שעומד אח"כ לפותחה, סו"ס עכשיו עושה טבעת. ואולי י"ל שמכיון שאין לה שימוש אחר, אלא להידוק השקית, אינה כלי בפנ"ע אלא יחד עם השקית והוי כשני גופים המשמשים יחד ככלי